

kwestie dediging, Schilder ken"..... ddelburg, dat hij had over 9 Sept. lagen gehe Kerk-nartelaar is. Prof. naar wel zijn erkeeren, r 31 Au-niet ver-lling, als-postelen, ge niet arom de omen en eft, want jden van rom een als mar- den, dat ndergaan digd, dat (pas toen r mij, on-chte Col-schrijft: nemen", ntrent de on, en b. igen ver- duitsehe hoor, dat r dan in wat hij op is een p 17 Juli ilder con- ar nu me deputaat officieel blijkbaar zeker van r het oog lusie over verkort, d. U hebt mers, nog nnetje als volkomen brief ge- des Hee- collega's". loor prof. of. H. H. t. En..... ds IJpma, rstel aan en; want, en en be- cagen „in- nd karak- e de sy- f. Schilder en alleen, rd hebben itzitting- ar de ge- den toe- ten. spondentie idigt prof. schuldigin- m aantas- lijke over- uitlegging chuldiging, r k o m t , b.v. van n de broes- us publiek d kunnen n is nooit standig bij ode Kerk' rd verteld, verzocht, in gestaan moeite be- voor het orger din- Een onzer een be- d. Dat be- Prof. Kuy- prof. Schild- lat, terwijl ingenschap

aan prof. Kuyper een hartelijke bedankbrief zond voor diens bemoeiingen ten behoeve van Schilders' vrijlating".

Hier staat dus, dat prof. Schilder „vreselijke laster" geuit heeft in die bepaalde correspondentie. Daarop immers heeft dat posthuum eerherstel alleen betrekking; zie art. 631 Acta. Nu verzoek ik U ernstig, ds IJpma, de heele correspondentie, die gepubliceerd is in de „Bijlagen" bij het „Handboek Geref. Kerken" 1946, na te speuren, en mij dan te melden, op welke pagina, of in welken brief, U dezen laster hebt aangehouden. Dat kunt U niet, want U lastert. U vraagt dr Hommes maar wat na, zonder behoorlijk te controleren, of het ook waar is, wat hij schrijft. Ik heb boven reeds opgenomen, waarvan prof. Schilder prof. Kuyper beschuldigde. Hiervan: dat prof. Kuyper, n o g w e l i n d i r e c t; niet door een directe daad, maar door te zwijgen toen hij als deputaat had moeten spreken, de gevangenhouding van prof. Schilder heeft verlengd. Prof. Schilder heeft het niet in dit verband, over zijn gevangenneming en hij beschuldigt er prof. Kuyper niet van, dat hij hem (K. S.) den Duitschers in handen wilde spelen. Hoe komt U daarbij? Die blaam moeten wij vermoedelijk mede leggen op dr H. W. v. d. Vaart Smit; toentertijd maar al te goede kennis van prof. Kuyper!.....

Ik hoop dan ook van harte, ds IJpma, dat U deze beschuldiging, die niets minder is dan vreeselijke laster, openlijk zult willen terugnemen; ongeacht het feit, dat wij reeds een heel eind uit elkaar gekomen zijn. En ik hoop, dat ds Toornvliet ook daarvoor een behoorlijke plaats op de voorpagina van „De Strijdende Kerk" zal willen inruimen. Het is vanuit christelijk standpunt even gemeen van iemand te zeggen: „hij zegt, dat die en die hem den Duitschers in handen wil spelen" (terwijl het niet waar is), als iemand in bezettingstijd inderdaad den Duitschers in handen te spelen.

U schrijft: „Welnu — terwille van dit posthuum eerherstel aan Prof. Kuyper op dit bepaalde punt, werden wij gescholden voor kerkverradersvolksverraders". Maar ik breng U een paar data in herinnering: Posthuum eerherstel 14 Aug. 1945; meditatie K. S. over „Landverrader? Kerkverrader!" 20 Juli 1945; een maand vroeger! Het artikel van ds Den Boeft 17 Aug. 1945, was dus al geschreven vóór het eerherstel plaats vond. Ook hier bent U dus weer in strijd met de waarheid.

Maar weet U, wie na dit eerherstel dit schreef: „Kuyper nu was een Hoogleraar. Kuyper nu was een Calvinist. De Societas Studiosorum Reformatorum buigt zich in schaamte neer over den grooten verzaker van de zaak van het Christendom in Nederland in de Twintigste Eeuw. Hij waarschuwe en zuivere ons, nadat hij gestorven is"? Die zijn artikel aldus besluit: „Zet het daartoe met hoofdletters, opdat men 't wete op de straten niet van Askalon, maar van Jeruzalem: IKABOTH ANNO DOMINI 1945"! Dat was de perscommissaris dr S.S.R., die zeide dit te durven schrijven „als lid der Gereformeerde Kerken" (waarmee hij bedoelt de synodocratische). E e n d e r U w e n d u s, ds IJpma!

En daarmee ben ik het eens; en daarmee is ds Knoop het eens, die daarna over dit eerherstel in „De Reformatie" schreef; ook tegen prof. Ridderbos Sr.

En dan komt bij U ook dat „bedankbriefje" weer op de proppen.

U voert dit bij uw lezers weer in op een onzedelijke manier. Want U moet weten, dat na dit bedankbriefje méér correspondentie gevolgd is over hetzelfde onderwerp. U leest toch wel eens de Acta Uwer eigen synode na, als U over een bepaald onderwerp schrijft? Art. 631 kon U leeren, dat er meer correspondentie gevolgd was. Welnu, dan is het onzedelijk, dat bedankbriefje kunstmatig naar voren te schuiven en de verdere correspondentie buiten beschouwing te laten.

Durft U heusch te eindigen met dat bedankbriefje, als U óók bekend is de brief van 9 Sept. 1940? En wilt dr Hommes niet van dien brief af? Ik laat in het midden, of prof. Kuyper hem ook de verdere correspondentie heeft laten lezen, nadat hij van dat bedankbriefje afschreef nam, omdat hij al vermoedde dat er „something rotting" was; waaruit blijkt, dat hij zich al bij voorbaat van wapens ging voorzien tegen K. S. Maar dr Hommes was toch ook secundus-afgevaardigde van Zeeland naar de Gen. Synode van Sneek-Utrecht! Zou hij óók al niet art. 631 Acta zijner synode gelezen hebben en dus bemerkt, dat er méér correspondentie was dan dat ééne bedankbriefje, toen hij zijn artikel schreef voor het „Geref. Weekblad"? Waarom wél dat bedankbriefje ijverig overschrijven en niet kennis nemen van de veel belangrijker volgende correspondentie? Mogelijk mag dr Hommes daarvan ook wel een verklaring afleggen op de voorpagina van „De Strijdende Kerk".

Ik ga dit punt beëindigen; wie de correspondentie geheel en aandachtig doorleest, die verbaast zich erover, dat de synode aan prof. Kuyper op dit punt volledig eerherstel heeft willen verleenen. De beschuldiging van prof. Schilder was waardig gesteld; door voldoende feiten gestaafd. Maar..... prof. Schilder moest toch, als het eenigszins kon, een strenge afkeuring ontvangen? Kerkstijf? Neen, kerk-POLITIEK!!

Hoewel prof. Schilder, na zijn beschuldiging geuit te hebben, die wij boven afdrukten, zijn brief aan prof. Kuyper aldus eindigde:

„Ongarne schrijf ik dezen brief; ik had zoo gaarne met U in vrede willen leven, en heb spontaan-vertrouwend U gedankt, na mijn terugkeer. Oordeelen over Uw persoon doe ik ook nu niet. Maar enkele handelingen, evenals enkele omissies, moet ik wél veroorzaken. Tusschen U en mij ligt tenslotte een geschil in betrekking tot de vraag, wat Gods volk in deze tijden van druk noodig heeft gehad. En als er velen zijn, die achter Uw rug over U spreken, houdt het dan mij ten goede, dat ik het niet heb gewild, ook niet, nadat U aan ds Veldkamp hebt geschreven, wat U mij nooit hadt gezegd. Inmiddels, met vr. gr., en hoogachting, Uw dw., (w. g.) K. Schilder".

Ik heb in dit slot niets onderstreept. Ware ik met onderstrepen begonnen, ik had alles moeten onderstrepen; want iedere zin is voor de verhouding van K. S. jegens H. H. K. (en ten deele ook van H. H. K. jegens K. S.) even belangrijk.

Alleen maar dit: zóó eindigt niet een brief van iemand, die van plan is een ander „vreselijk te gaan lasteren". „Vr. gr." is afkorting van „vriendelijke groeten".....

Ten slotte: de kwestie van het meten met tweelei maat.

U licht deze beschuldiging als volgt toe: „Br A. Janse heeft in bezettingstijd oneindig veel ernstiger gefraudeerd dan prof. Kuyper. Maar zijn principieel verkeerde houding wordt nu in vrijgemaakte kringen toegejuicht „als een strijd om des Woords wil". Zijn vervolging door het Tribunaal als een martelaarschap „om des Woords wil", op één lijn staande met Paulus' gevangenschap. Is dat geen meten met twee maten?"

Ik begin met vragen: hoe wéét U, dat Janse oneindig veel ernstiger gefraudeerd heeft dan H. H. K.? U gebruikt het woord: oneindig! Hebt U alle verkeerde uitdrukkingen van H. H. K. afgewogen tegen die van Janse? Hebt U hun persoonlijke verhoudingen tegen elkaar afgewogen? Ik meen, dat de leidersfunctie van H. H. K., gezien zijn geregelde persarbeid in „De Heraut" groter en daarom verantwoordelijker was dan die van Janse; die niet geregeld voorlichtte. Kuyper liep bovendien, als oud man, minder gevaar opgepakt te worden dan Janse, die jonger was.

Maar verder: u hebt het er een paar keer over, „dat in vrijgemaakte kringen de funeste houding van dhr Janse wordt geprezen". U schrijft: „vrijgemaakte kringEN", meervoud; aldus den grooten schijn niet vermijdende, maar in de hand werkende, dat de lezer hieronder verstaat: de vrijgemaakte gereformeerde kerken. Terwijl U uit „Kerknieuws" van Scheps maar één geval bij de hand hebt van voorbede voor den heer Janse! Is wat de kerk van Breda zegt, soms evangelie in DE vrijgemaakte geref. kerken? Het rapport van onze Groningsche synode: „Samenspreking, ja of neen?", dat Uw kerken werd toegezonden, kon U anders leeren.

Ik kan U wél zeggen, dat vrijwel alom in onze kerken, de houding van den Heer Janse scherp afgekeurd wordt; en zeker door „prof. Schilder en de zijnen". Zoolang Janse zóó blijft, zult U hem niet terug zien keeren als medewerker aan „De Reformatie" b.v. Al die uitdrukkingen, die U van hem citeert uit zijn „Catechismus", vinden bij ons sterke afkeuring. DE VRIJGEMAAKTE GEREFORMEERDE KERKEN pleitenden heer Janse niet vrij; geven hem geen eerherstel.

En daarom is de door U gesuggereerde tegenstelling tusschen onze beoordeeling van Kuyper en van Janse een niet-bestaande. Wij veroordeelen in BEIDEN de door hen gebezigde uitdrukkingen. Wij meten beiden met dezelfde maat.

Maar..... U meet met twee maten!

Want U hebt aan prof. Kuyper wél posthuum eerherstel verleend; dat hebt U, in Uw kerken, verleend aan iemand, die, ook op dat punt, geen eerherstel verdiende; lees daarop nog maar eens goed na het artikel van ds H. Knoop in „De Reformatie" van 7 Sept. en 17 Nov. 1945. En ook in Uw artikel vergoelikt U in Kuyper, wat U in Janse veroordeelt. Luister; het gaat over Kuyper: hij heeft „ongelukkige uitlatingen" gedaan, „die den vijand min of meer in het gevlei kwamen". O, zoo, slechts „min of meer"? Verder: „Al willen we niet vergeten dat prof. Kuyper een oud man was, toen hij deze dingen neerschreef". Ik zou zoo zeggen, dat maakte het nog te erger! En dan: „Terwijl we tevens nimmer vergeten kunnen de groote verdiensten, die wijlen prof. Kuyper voor onze kerken gehad heeft". Daar wordt een heele lastercampagne van de vrijgemaakte broeders gevoerd en U roept dan uit: „hoe wordt er nog steeds met zijn lijk gesold"; een uitdrukking, die mij volmaakt duister is.

En dan komt Janse: „die zich in bezettingstijd nu niet bepaald als een braaf vaderlander gedragen heeft"; zijn zaak is „zulk een ernstige en bedreven- de zaak"; als U over hem schrijft, schrijft U „over droeve dingen", dat U tegen de borst stuit. Het is dhr Janse, „die zooveel kwaad gezicht heeft". Het is „de treurige houding van dezen vrijgemaakte

broeder, die b.v. het Chr. schoolverzet op Walcheren torpedeerde." Zijn houding was „een funeste houding". „Br A. Janse heeft in bezettingstijd oneindig veel ernstiger gefraudeerd dan prof. H. H. Kuyper"; zijn houding „was principieel verkeerd". Zijn houding „komt neer op volledige onderwerping aan de bezettende macht".

Me dunkt, ds IJpma, er zijn geen erg helderziende oogen voor noodig om te zien, dat U een héél anderen maatstaf gebruikt als U prof. H. H. Kuyper beoordeelt, dan wanneer Uw oordeel gaat over dhr Janse. U meet met twee maten! Niet w j!

Bovendien: wat deed U, toen de synode onze kerken tucht wilde gaan oefenen over prof. Schilder, wegens een vermeende „verachting der kerkelijke orde", terwijl zij niets deed tegen prof. H. H. Kuyper en prof. V. Hepp, die openlijk de synodebesluiten aangaande de N.S.B. van 1936, in bezettingstijd, toen de N.S.B.-ers het hoofd begonnen op te steken (Dec. 1940), saboteerden? U deed niets, wij protesteerden, tot we de kerk uitgeduwd werden.

Wat deed U, toen de synode niets deed tegen ds Schouten, em. predikant te Amersfoort en wat doen Uw kerken nú tegen hem?

U meet met twee maten.

U behandelt prof. H. H. Kuyper en prof. Hepp en ds Schouten héél anders dan dhr Janse.

Dat doen wij niet; wij, DE vrijgemaakte kerken!

Maar bedenk dit: aan het meten met twee maten heeft de Heere een gruwel!

Leiden. P. JASPERSE.

EENIGE OPMERKINGEN OVER DE VEREISCHE METHODE VAN SAMENSPREKING.

Bij hen, die sportbeoefening voor onze theologen aanbevelen ter voorkoming van kerkelijke conflicten of mogelijk ook zelfs ter oplossing daarvan, zit de duidelijke gedachte voor door het scheppen van een gezellige en aangename sfeer de persoonlijke verstandhouding over en weer te verbeteren en zoodoende een geladen sfeer te ontladen. Door het lichaam zijn rechten te geven, wil men den geest met zijn vragen zoo noodig wel eenigen tijd met vakantie zenden. Dat streven naar verbetering van de sfeer en dat koesteren van groote verwachtingen van die eenmaal veranderde sfeer beperkt zich niet alleen tot het aanbevelen van de sport. Meer dan eens hoort men de verzuchting, men moest nu dien pennestrijd maar eens beëindigen en trachten onder het genot van een goed glas wijn en een goeden sigaar en aan een smakelijken maaltijd toenadering tot elkander te zoeken. Al dat schrijven brengt maar verdere verwijdering, zegt men dan.

Ik herinner mij in dit verband een gesprek met een der predikanten uit de dagen, die gelegen waren tusschen de schorsing en ontzetting uit het ambt van prof. Schilder. Deze predikant sprak toen tegenover mij als zijn meening uit, dat het tusschen de Synode en prof. Schilder wel niet in orde zou komen. Hij stelde mij de vraag: weet ge waarom niet? En zijn antwoord was: omdat prof. Schilder niet zal doen wat ik destijds wel gedaan heb. Wat dit dan was? Wel, deze predikant had eens in zijn ambtelijke loopbaan ook zelf in kerkelijke moeilijkheden verkeerd, welke zelfs zulk een dreigenden vorm gingen aannemen, dat naar zijn eigen oordeel en dat van zijn omgeving het heel goed wel eens op zijn schorsing zou kunnen uitdraaien.

Er stond dan ook een bezoek van een deputaat der meerdere vergadering te wachten, die met den kerkeraad zou komen spreken. Toen heeft die predikant des middags dien deputaat, zooals hij zeide, bij zich aan tafel genoodigd. Zij hebben toen samen eens lekker gegeten en allergeenlijkst met elkander gesproken en toen des avonds de bewuste vergadering met den kerkeraad kwam, was er geen wolkje meer aan de lucht en kon de synodale deputaat verklaren: het is met dien dominé van jullie best in orde! Kijk, zei die predikant toen tegen me: dat zal Schilder nu nooit doen en daarom komt het met hem ook niet in orde. Het is duidelijk, dat in dit verhaal de lunch dinatoire het „píccade milieu" vormde, dat wonderen had verricht. Het zou me niet verwonderen, wanneer er lezers waren, die, dit vernemende, prompt zouden zeggen: ziet ge nu wel, dat is de methode! Toch zou ik dezulken tot voorzichtigheid willen aanmanen, om toch vooral niet al te spoedig de eene oplossing ook in een ander geval toepasselijk te verklaren, afgedacht nog van de vraag of de oplossing zelf wel dien naam verdient. Het is toch best mogelijk, ook al weet ik dit niet, dat die bewuste predikant, toen hij dien deputaat als gast aan zijn tafel noodigde, dit had opgenomen in zijn strategie, zoodat hij het weloverwogen deed vanuit deze overweging: welbeschouwd is de kerkelijke kool, welke men mij dreigt te gaan stoven, mijn goede soep niet waard, ook al heb ik hem ter wille van de kerkelijke eenheid er gaarne voor over. Het is zelfs denkbaar, dat deputaat en gastheer beiden, nadat zij zich de gerechten uitstekend hadden laten smaken, en al causeerend de laatste restjes van hun dessert hadden verorberd, met een laatsten veeg van hun servet langs de lippen, elkander vonden in de gemeenschappelijke overtuiging: pro resto, wat de kerkelijke kwestie